

Täysistunto

Torstai 15.12.2016 klo 10.02—21.54

2.3. Pääluokka 28 Valtiovarainministeriön hallinnonala

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt esitellään valtiovarainministeriön hallinnonala koskeva pääluokka 28. Jaoston puheenjohtaja, edustaja Kankaanniemi.

Keskustelu

18.30 **Toimi Kankaanniemi ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Valtiovarainministeriön pääluokan luku Kuntien tukeminen sisältää 8,9 miljardin euron määrärahan kuntien peruspalveluiden järjestämiseen. Se on vajaat 400 miljoonaa vähemmän kuin kuluvana vuonna. Kuntatalouteen vaikuttavat ensi vuonna ja seuraavina vuosina poikkeuksellisen monet eri tekijät. Ensi vuonna valtionosuuksia vähentävät muun muassa kilpailukyky sopimuksen vaikutukset sekä perustoimeentulotuen siirto Kelalle. Valtionosuutta kasvattavat kustannustenjaon tarkistus ja verotulomenetysten täysimääräinen kompensatio sekä omais- ja perhehoidon ja vanhuspalveluiden kehittäminen, joihin tulee 100 prosentin valtionosuus. Eläkemaksujen aleneminen osaltaan vahvistaa kuntataloutta.

Kilpailukyky sopimus vähentää kuntien menoja, kun muun muassa työnantajamaksut ja lomarahat alenevat. Toisaalta sopimus vähentää kuntien tuloja muun muassa verovähennysten johdosta. Yhteensä sopimuksen vaikutus kuntatalouteen on negatiivinen, 168 miljoonaa euroa. Valiokunta toteaa, että pitemmällä tähtäyksellä sopimus kuitenkin lisää talouskasvua ja työllisyyttä ja siten vahvistaa myöhemmin myös kuntataloutta. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus seuraa kilpailukyky sopimuksen vaikutuksia kuntiin.

Kokonaisuudessaan valtion toimet vahvistavat ensi vuonna kuntataloutta 39 miljoonalla eurolla. Tästä on yhteinen näkemys sekä valiokunnalla, ministeriöllä että Kuntaliitolla. Kuntakohtaisesti saattaa olla tuntuviakin eroja. Usean vuoden leikkausten jälkeen valtion toimenpiteet vahvistavat kuntataloutta sekä tänä että ensi vuonna. Tämä on tärkeää kuntien palvelujen turvaamiseksi ja muun muassa veronkorotuspaineiden hillitsemiseksi.

Julkisen talouden suunnitelmassa asetetun rahoitusasemataavoitteen mukaan vuoteen 2019 mennessä kuntatalouden alijäämä on korkeintaan 0,5 prosenttia suhteessa bkt:hen. Valtion tulee alentaa siihen mennessä kuntatalouden toimintamenoja vähintään 770 miljoonalla eurolla verrattuna hallituskautta edeltäneeseen niin sanottuun tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan. Valiokunta pitää menorajoitetavoitetta perusteltuna ja korostaa siihen pääsemiseksi tarvittavien toimenpiteiden tärkeyttä. Valiokunta pitää tärkeänä hallitusohjelman sisältämiä useita toimenpiteitä, joiden tavoitteena on vähentää kuntien menoja. "Kuntien, maakuntien ja koko julkisen sektorin kustannusten karsinta" -hankkeen — uusi nimi hankkeelle — tavoite on 1 miljardin euron pitkän aikavälin kustannussäästö. Toistaiseksi uudistus on edennyt hitaasti. Hallituksen toimenpiteiden lisäksi kuntien omat toimenpiteet ovat edelleen välttämättömiä.

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

Yhteenvetona voi todeta, että kuntatalous on heikosta talouskasvusta huolimatta vakaa. Vuoden 2007 jälkeen ensimmäisen kerran nyt ei yksikään kunta ole kriisikuntamenettelyssä. Veroprosenttiaan nostaa ensi vuodelle 47 kuntaa, mutta sitä myös alentaa 14 kuntaa, mikä on tämän vuosituhannen suurin lukumäärä. Keskimääräinen kuntaveroprosentti on ensi vuonna 19,91.

Arvoisa puhemies! Maakunta- ja sote-uudistuksen valmisteluun osoitetut määrärahat on kohdennettu uudelle momentille. On tärkeää, että uudistus etenee ensi vuonna väliaikaisten toimielinten perustamisella ja hallinnon käynnistämällä. Valiokunta toteaa, että maakunta- ja sote-uudistus on suurin Suomessa tehty hallinnon uudistus ja se vaikuttaa merkittävästi kuntien rooliin, tehtäviin sekä toimintaan ja talouteen. Tästä seuraa, että ministeri Vehviläisen johtama parlamentaarinen Tulevaisuuden kunta -hanke on erityisen tärkeä, ja siltä odotetaan kunnissa hyvin paljon.

Valiokunta teki talousarvioesitykseen tämän pääluokan osalta yhden muutoksen: se poisti talousarviosta 1,5 miljoonan euron määrärahan, joka oli varattu Rääkkylän kunnan yhdistymisavustukseen. Rääkkylän liitos Kiteen kaupunkiin peruuntui korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen johdosta.

Arvoisa puhemies! Kiitän valiokunnan ja jaoston jäseniä hyvästä työstä tältä osin ja toivon, että ministerikin on tyytyväinen tähän esitykseemme. — Kiitos.

18.35 Mika Niikko ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelen tässä valtiovarainministeriön hallinnonalalla ainoastaan Tullin toimintamenoja, joihin esitetään noin 160 miljoonan euron määrärahaa.

Tullin määrärahan pienenemiseen vaikuttaa muun muassa auto- ja valmisteverotustehävien siirto Tullista Verohallintoon. Muista määrärahamuutoksista suurin on noin 11 miljoonan euron lisäys tulliselvityksen tietojärjestelmäuudistukseen. Valiokunta pitää myönteisenä, että määräraha sisältää myös ilmaistilojen menetyksistä aiheutuneet toimitilamennot.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan määrärahavähennyksiä, joihin ei liity vastaavaa menojen vähentymistä, on yhteensä noin 3,6 miljoonaa euroa. Tullin toimintamenoista noin 80 prosenttia on henkilöstökustannuksia, joten käytännössä leikkaus kohdistuu henkilöstöön. Tulli on vähentänyt henkilöstöään vuodesta 2016 lähtien yhteensä 400 henkilötyövuodella. Tähän saakka henkilöstöön kohdistuvat muutokset on pystytty toteuttamaan luonnollisen poistuman kautta ja digitalisoinnin, liikkuvan tullivalvontamallin, toimipaikkaverkoston sopeuttamisen sekä valvontateknologian keinoin. Vuodelle 2017 esitettyjen toimintameno säästöjen toteuttamiseksi Tulli harkitsee kuitenkin koko henkilökunnan lomauttamista kahdeksi viikoksi. Tähän liittyviä yt-menettelyjä on aloitettu lokakuussa 2016. Lomautukset näkyisivät väistämättä operatiivisessa toiminnassa, palveluiden ja valvonnan saatavuudessa ja niiden kattavuudessa. Lisäksi lomautukset ainoastaan siirtävät määrärahavajetta seuraavalle vuodelle.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus huolehtii Tullin toimintaedellytyksistä, ja korostaa, että sujuvat tullitoiminnot mahdollistavat myös ulkomaankaupan sujuvuuden.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä on huomioitava, että Tullin toiminnan tuloksellisuutta katsottaessa pelkästään takaisin saadun rikoshyödyn arvioidaan olevan noin 20 miljoonaa euroa vuonna 2016. Valiokunta lisää Tullin toimintamenoihin 300 000 euroa.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ministeri Vehviläinen, 5 minuuttia.

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

18.38 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitokset valtiovarainvaliokunnalle ja erityisesti jaostolle ja puheenjohtaja Kankaanniemielle tästä mietinnöstä, johon on helppo yhtyä. Olen lukenut sekä mietinnön että kannanotot ja myös vastalauseet kohtalaisen tarkkaan tässä näin, kun ne valmistuivat.

Arvoisa puhemies! Kuten täällä jo edellä on tullut esille esittelypuheenvuorossa, kuntatalous vahvistuu noin 40 miljoonalla eurolla ensi vuonna, kun otetaan huomioon valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus. Vuodesta 2017 on tulossa toinen perättäinen vuosi, kun kuntataloutta kyetään valtion toimesta vahvistamaan. Kuten valtiovarainvaliokunta mietinnössään toteaa, kuntatalouden kohentumisesta kertoo osaltaan myös se, että tiedossa ei ole uusia kriisikuntia. Ensimmäistä kertaa vuoden 2007 jälkeen, kuten edustaja Kankaanniemi äsken tuossa toi jo esille, yksikään kunta ei joudu erityisen vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi arviointimenettelyyn. Merkillä pantavaa on myös se, että 14 kuntaa laskee kunnallisveroprosenttiaan ensi vuonna. Viimeksi vähintään saman verran kuntaveron laskijoita oli vuonna 2000 eli siis 16 vuotta sitten.

Hallituksen suhtautumisessa kuntatalouteen on tapahtunut radikaali muutos viime vaalikauteen verrattuna. Peruspalveluiden, kuten koulutuksen ja terveystalouden, järjestämiseen tarkoitettuihin valtionosuuksiin päätettiin edellisen vaalikauden aikana lähes 1,4 miljardin euron tasoleikkaukset. Nyt hallitus on hallitusohjelmassa sitoutunut turvaamaan kuntien valtionosuudet, ja olemme myös linjanneet, että kunnille ei anneta uusia tehtäviä ja velvoitteita, ja jos annetaan, niin niihin tulee täysi 100 prosentin valtionosuus.

Arvoisa puhemies! Ensi vuoden, vuoden 2017, valtionosuudet ovat kuitenkin kokonaismäärältään vajaat 400 miljoonaa euroa pienemmät vuoteen 2016 verrattuna. Ensi vuonna valtionosuusprosentti on 25,23. Valtionosuuden tasoon vaikuttavat monet eri seikat, joita tuossa jo edustaja Kankaanniemi toi esille. Muun muassa tämä perustoimeentulon Kela-siirto vähentää valtionosuuksia ja myös edellisen hallituksen 50 miljoonan euron leikkaus sekä indeksisidonnaisiin menoihin kohdistettu säästö. Valtionosuuksien määrärahan tasoa puolestaan sitten nostavatkin eräät asiat, kuten satsaukset omais- ja perhehoidon kehittämiseen sekä vanhusten ja veteraanien kotipalvelujen kehittäminen. Valtionosuusjärjestelmässä tulee tällä kertaa budjettiriihen mukaisesti 10 miljoonan euron osuus saaristo-osakunnille saaristoisuudesta aiheutuvien kustannusten kompensoimiseksi, ja tämä saaristo-osalisähän viime vaalikaudella poistettiin, ja nyt se tänne lisättiin. Korotus auttaa noin 40:tä kuntaa.

Tässä budjetissa on myös ensimmäistä kertaa yli ministeriörajojen koottu uudistusten muutoksista aiheutuvia määrärahatarpeita yhteen, eli maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelun määrärahat koottiin keskitetysti yhdelle momentille. Siellä on kaiken kaikkiaan 31,3 miljoonaa euroa sote- ja maakuntauudistuksen muutostehtäviin.

Arvoisa puhemies! Sitten on JTS-miljardi, jolla tarkoitetaan sitä, että kun olemme nähneet tämän kuntien tehtävien ja velvoitteiden karsintaan tarkoitetun hankkeen ensimmäisen vuoden valmistelun pohjalta, että sitä miljardia ei pystytäkään saamaan aikaiseksi, niin me olemme laajentaneet sen koskemaan koko julkisen sektorin toimintaa. Nyt sitten tulevana keväänä puoliväliriihen yhteydessä on tarkoitus siitä tehdä lisäpäätöksiä, ja siksi kutsumme sitä JTS-miljardiksi, koska siihen kuuluu koko tämän julkisen sektorin tarkastelu.

Muutama sana myös digitalisaatiosta: Olemme panostamassa paljon digitalisaation edistämiseen julkisten palveluiden kehittämisessä ensi vuonna. Siellä on kärkihankkeista

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

tärkeimpänä tämä kansallinen tulorekisteri, sitten muita mainitakseni sähköinen asunto-osakerekisteri ja myös omaishoidon digitaaliset palvelut.

Haluan myös ottaa esille sen, että kun luin näitä vastalauseita, ihmettelin hieman sitä, että sosialidemokraatit esittävät omassa vastalauseessaan 50 miljoonan euron leikkausta tänne valtionhallinnon kehittämismenoihin, ja siellä on juuri tärkeitä digitalisaatiohankkeita ja monia muita, muun muassa poliisin tietojärjestelmäuudistushankkeita, tuomioistuinlaitoksen asiankäsittelyjärjestelmähanketta, verojärjestelmän uudistamista ja myös tämä (Puhemies koputtaa) maakunta- ja sote-muutosuudistuksen valmistelu. Pidän sitä erikoisena, että tänne on nyt kohdistettu sosialidemokraattien puolelta näin iso leikkaus.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Nyt on mahdollista pyytää vastauspuheenvuoroja V-painiketta painaen.

18.44 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! 90-luvun alussa, kun tulin kuntapolitiikkaan, valtionosuus oli noin 58 prosentin luokkaa, ja tänä päivänä se on noin 25 prosentin luokkaa, eli kovin on tultu tässäkin liukumäkeä eri hallitusten aikana alaspäin. Ministeri, sanoitte, että edellinen hallitus leikkasi. Siinä tilanteessa, jossa edellinen hallitus oli, tätä leikkausta varmasti myös tapahtui, mutta tämä nykyinen hallitus ei ole perunut niitä leikkauksia vaan pikemminkin jatkanut samaa latua. Kiky-sopimusten kautta leikataan etukäteen, ja sen lisäksi kuntien lausunnot sote-uudistukseen liittyen olivat hyvin kriittisiä, ja on huoli siitä, mitkä sote-uudistuksen ja muiden leikkausten vaikutukset tosiasiallisesti kuntatalouteen sitten viime kädessä ovat. Kysyn ministeriltä: kuinka herkällä korvalla tulette seuraamaan kuntataloutta, näitten suurien historiallisten aluehallinnon uudistuksen ja sosiaali- ja terveystalouden vaikutuksia kuntatalouteen?

18.45 Timo V. Korhonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime kauden valtavista valtionosuusleikkauksista huolimatta (Krista Kiuru: Joita te ette ole peruneet!) on ilolla pantava merkille, että kuntakenttä on pystynyt sopeutumaan näihin leikkauksiin. Siitä täytyy tietysti antaa kuntapäätäjille merkittävä kiitos. Toki se on välillä tarkoittanut myös sitä, että kunnallisveroprosenttia on jouduttu nostamaan, mutta kunnat ovat pystyneet näihin leikkauksiin sopeutumaan. Toisaalta tämä tarkoittaa sitten sitä, että totta kai valtiovaltan pitää myös luottaa kuntakenttään, toteuttaa kunnille annettavat lupaukset, ja niinhän nyt tämä hallitus on tehnytkin, eli muun muassa veroperustemuutokset on korvattu kunnille täysimääräisesti ja kunnille ei säilytetä uusia tehtäviä ilman täyttä rahoitusta. On välttämätöntä, että valtiolta pitää nämä omat lupauksensa ja sitä kautta pyritään myös sitten (Puhemies koputtaa) parantamaan tätä kunta—valtio-suhdetta, joka viime kaudella rapautui.

18.46 Johanna Karimäki vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lapsen oikeus päivähoitoon ei voi olla riippuvainen vanhemman työmarkkinatilanteesta, mutta hallitus on nyt rajoittanut subjektiivista päivähoito-oikeutta. Juuri hiljan THL:n tutkimus paljasti, että lapsiperheköyhyys on lisääntynyt ja köyhiä perheitä ovat erityisesti sellaiset perheet, joissa on työttömyyttä. Tällaisille perheille olisi erittäin tärkeätä, että lapsella olisi turvattu varhaiskasvatuspaikka, päivähoito. Ja moni asiantuntija on todennut sen, että harva sellainen, joka tarvitsisi päivähoitoa sosiaalisin perustein, itse asiassa hakisi sitä leimautumisen pelossa. Silloin kun eduskunta teki päätöksen, hyväksyimme myös ponnen, että tullaan

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

seuraamaan, miten päätös vaikuttaa kunnissa, ja kysynkin nyt kuntaministeriltä: millä tavalla olette varautuneet seuraamaan tämän päivähoidon tilanteen kehittymistä?

18.47 Anne Louhelainen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Omais- ja perhehoito on vihdoinkin tämän hallituksen kärkihanke, kiitos siitä. Tämä hallitus on tarttunut toimeen tässä asiassa ja antaa kunnille valtionosuuksien kautta mahdollisuuden tehdä konkreettisia parannuksia omaishoitajan asemaan ja hyvinvointiin.

Arvoisa ministeri, kun kunnat toimivat hyvin eri tavoin ja valtionosuuksissa tähän kärkihankkeeseen tarkoitetut rahat eivät ole korvamerkittyjä, niin olisin kysynyt: miten kuntia ohjeistetaan, ja valvotaanko näiden toimien ja tavoitteiden toteutumista millään tavalla?

18.48 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Niikko esitteli tässä Tullin toimintaa. Todellakin Tulli tekee tärkeää työtä, kun mietitään kokonaisturvallisuutta laajasti. Haluan nostaa tässä yhteydessä esiin sen puolen, mikä ei ole vielä täällä noussut missään yhteydessä, eli Tullin roolin antidopingtyössä. Suomeen tulee rajan yli mitä ihmeellisimpiä aineita, ja ne päätyvät harmaan talouden kautta käyttäjille, jotka eivät tiedä, mitä he käyttävät, miten sitä käyttävät, ja vielä vähemmän tietävät, mitä seurauksia niistä on. Seuraukset voivat olla karmeita. Tullin työn ansiosta pelkästään tänä vuonna saadaan 20 miljoonaa euroa takaisin rikollishyötynä, ja en ole varma, onko tähän summaan laskettu se, mikä vaikutus tällä dopingin vastaisella työllä ja rajalla paljastuvasta dopingin salakuljetuksesta on.

18.49 Katri Kulmuni kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensi vuonna kuntatalous vahvistuu 40 miljoonalla eurolla. Sitä voi olla yksittäisessä kunnassa vaikeakin huomata — näin on ainakin omassa kotikunnassani, ja monissa muissakin kunnissa kilpailukysymyksen seurauksena ensi vuosi voi olla hyvin epätasainen. Mutta pitkällä tähtäimellä kuitenkin kuntatalous vahvistuu ja ensi vuonnakin sen 40 miljoonaa euroa. Tässä on kysymys myös isosta kuvasta — kuntien valtionosuusleikkaukset eivät ole ollenkaan samankaltaisia kuin mitä on aikaisemmin tehty — ja myös semmoisesta reiluudesta, että jos kunnille säilytetään lisätehtäviä, niin heille annetaan myös 100-prosenttinen rahoitus niihin liittyen, vaikkapa omaishoitoon ja tämänkaltaisiin asioihin. Mutta olisin kysynyt ministeriltä, kun olette paikalla: kuinka nyt näette tässä vaiheessa hallituskautta tämän suuren kuntatalouden tasapainottamiskuvan? Ensi vuonna (Puhemies koputtaa) kuntia menee vähemmän esimerkiksi kriisikuntamenettelyyn.

18.50 Mats Löfström r (vastauspuheenvuoro): Värderade herr talman! I morgon kommer båtskatten att gå ut på remissrunda. Det här är en punktskatt som kommer att innebära mycket ny byråkrati och mera regler för att kunna inbringa cirka 20 miljoner euro. Vi ska se hur mycket det kommer att kosta Skatteförvaltningen och Trafiksäkerhetsverket att bygga upp den här byråkratin och hur mycket av sjöbevakningens resurser som kommer att behöva allokeras för övervakningen.

Veneitä verotetaan jo ostovaiheessa, samoin veneiden polttoaineiden käyttöä ja niin ikään monia muita kustannuksia. Lisäksi vero saattaa vaikuttaa negatiivisesti saaristomatkailuun ja suomalaiseen pienvenevalmistukseen.

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

För mig är det här skatteförslaget populistisk plakatpolitik som inte är i linje med regeringsprogrammets övergripande målsättningar om normipurku. Skatten är dessutom geografiskt orättvis eftersom den slår mot vissa landskap mer än andra, i synnerhet Åland. Jag hoppas regeringen som helhet kommer att tänka om och skjuta förslaget till båtskatt i sank.

18.51 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin kiinnostavaa käydä hallituspuolueiden kanssa debattia siitä, leikataanko kuntataloutta ensi vuonna vai jääkö kuntatalous positiiviselle, niin kuin hallituspuolueet ovat luvanneet. Minä toivoin, ministeri, että kun tätä keskustelua käydään ensi vuonnakin, niin jos te voisitte tuoda kehysriihen yhteydessä selvityksen siitä, miten tämä asia on, ja sitä seuraavassa kehysriihessä myöskin. Kun täällä hallituspuolueiden kanssa ollaan väitelty monena iltana, niin ministerikin viittasi siihen, että peruspalveluiden valtionosuutta leikattiin viime kaudella. Se on totta. Ne samat leikkaukset jäivät nyt pohjiin, ettekä te niitä peruneet, vaikka olette niitä kritisoinneet. Sen lisäksi teitte 50 miljoonan lisäleikkauksen, joka oli viime hallituskauden lopulla myös voimassa. Mutta sen lisäksi kehysriihessä ensimmäistä kertaa te leikkasitte suorina valtionosuusleikkauksina 75 miljoonaa enemmän kuin me olisimme tehneet. Se on suuri virhe, niin ei olisi pitänyt tehdä. Ja olen pahoillani siitä, että te valitsitte myös toisen tavan, sen, että kiky-leikkausten verokertymää ei korvattu eikä todellisia kiky-kustannuksia, ja myös etukäteen leikkaatte kuntien valtionosuuksia. (Puhemies koputtaa) Tämä on väärin.

18.53 Toimi Kankaanniemi ps (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edustaja Krista Kiurun pitäisi tietää tosiasiat, koska olette saanut tämän saman paperin, jonka myös (Timo Heinonen: Se on epämiellyttävä!) Kuntaliiton valtuuston varapuheenjohtaja Mika Kari on varmasti saanut: Kuntaliiton laskelman siitä, miten viime vaalikaudella valtion toimenpitein kuntien taloutta heikennettiin merkittävästi ja nyt tänä vuonna valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen on 250 miljoonaa positiivinen ja ensi vuonna 39 miljoonaa positiivinen. Tämä on Kuntaliiton ja ministeriön ja myös valiokunnan yhteinen näkemys, ei tästä ole erimielisyyttä. Tässä on siis kaikki toimenpiteet, verotuksen, uusien tehtävien ja valtionosuuksien vaikutukset, otettu kokonaisuutena huomioon, ja niinhän ne rahatkin tulevat kunnalle yhtenä nippuna sillä lailla, että kunta niistä saa päättää ja sijoittaa niitä sitten ryhmäkokojen pienentämiseen, (Puhemies koputtaa) varhaiskasvatukseen tai vanhuspalveluihin niin kuin parhaaksi katsoo.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Myönnän vielä vastauspuheenvuorot seuraaville edustajille: Katainen, Heinonen ja Räsänen. Sen jälkeen on ministerin vastauspuheenvuoro, ja sen jälkeen jatkamme debattia.

18.54 Elsi Katainen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta kaikesta kritiikistä huolimatta on hienoa se, että tämä hallitus on pitänyt kunnille lupauksensa, (Krista Kiuru: Ei pitänyt!) muun muassa sen suhteen, että veroperustemuutokset on korvattu kunnille aivan täysmääräisesti eikä kunnille ole sälytetty uusia tehtäviä ilman täyttä korvausta. Nämä olivat suuria puutoksia viime kaudella, ja tulos oli sen mukaista myöskin. Tämä, että lupaukset on pidetty, on ollut todella tärkeää myöskin sen takia, että se on vahvistanut kunta—valtio-suhdetta, luottamuksellista suhdetta, mikä oli aika huonolla tolalla viime kauden jälkeen.

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

Kysyisin ministeriltä vielä: Tuossa mainitsitte kuitenkin tästä miljardin säästötavoitteen, joka nyt on laajennettu koskemaan koko julkista taloutta. Siis uudistusten kautta, eikö niin? Minkälaisia konkreettisia uudistuksia maakuntauudistuksen ja sote-uudistuksen lisäksi (Puhemies koputtaa) on odotettavissa?

18.55 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen nettomääräisesti on positiivinen ensi vuonna, kun Suomi täyttää 100 vuotta. Hallitusohjelmamme sisältää useita toimenpiteitä, joilla vahvistamme kuntien taloutta ja vähennämme kuntien menoja. Tämä on tärkeä päätös myös sen takia, että meille on tulossa sote-uudistus, joka laittaa kaikki suomalaiset kunnat myös uuteen asentoon ja tilanteeseen.

Kaupungistuminen näyttää kiihtyvän tässä maassa. Olen huolestunut siitä, että kun HHT-akseli, jonka hallitus on tunnustanut tärkeäksi, Helsinki—Hämeenlinna—Tamperekasvukäytävä, on saanut MAL-sopimuksen ensimmäisenä kasvukäytävänä, niin nyt valtion kokonaan omistama VR vähentää Hämeenlinnasta ja Riihimäeltä merkittävän määrän junavuoroja. Se itse asiassa nyt aiheuttaa sitä, että tämä alue, joka olisi ihanteellista (Puhemies koputtaa) kasvun aluetta Suomelle pitämään Etelä-Suomea elinvoimaisena, ei kasvaakaan. Kysyisin (Puhemies koputtaa) ministeriltä: voisiko tähän etsiä jotain ratkaisua?

18.56 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se iso kuva tässä liittyen kuntatalouteen ja kuntiin ja sitä kautta kuntalaisiin on se, että tehtyjen päätösten vaikutuksena myös kuntien väliset erot kasvavat edelleen. Tämä on ollut pitkään Suomessa kehitys johtuen muuttoliikkeestä ja monista muista käytännön syistä, mutta esimerkiksi kilpailukyky sopimuksen nettohyötyjen pois ottaminen kunnilta valtionosuusleikkausten myötä tarkoittaa nimenomaan sitä, että tässähän kuntia kohdellaan aika lailla eri tavoin. Ja sitten kun me tiedämme, että monessa muussakin lainsäädännössä kunnat ovat tehneet aivan erilaisia ratkaisuja — joissain kunnissa ei ole haluttu koskea esimerkiksi lasten subjektiiviseen varhaiskasvatukseen, toisissa kunnissa taas on nostettu asiakasmaksut aivan tappiin — niin olisin kysynyt vähän ministeriltä sitä, mikä on se teidän näkemyksenne tähän kuntakenttään: kuinka kauan me annamme näiden kuntien välisten erojen vain kasvaa?

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ja sitten ministeri Vehviläinen, 5 minuuttia.

18.57 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Tässä oli itse asiassa tähän kuntatalouden kokonaisuuteen liittyen aika montakin kysymystä. Siitä haluan todeta sen, että ymmärrän hyvin, että oppositio ei halua huomata sitä, että ensi vuonna tosiaankin on myönteisiä asioita: se, että kriisikuntia ei tule lisää, ja sitten se, että 14 kuntaa laskee veroprosenttiaan. Ne ovat faktoja, ne kertovat omalta osaltaan siitä, että kuntatalous on paremmalla tolalla kuin se on ollut vuosikausiin. Minä ainakin itse ajattelen, että eihän se pelkästään tietenkään ole valtion toimenpiteiden vaikutusta, kunnat myös itse tekevät sitä sopeuttamista, ja kunnille itselleen kuuluu suurin kiitos siitä, että kuntatalous kokonaisuudessaan voi hyvin. Mutta eivät nämä hallituksenkaan toimet ihan vähäpätöisiä ole. Kun on laskettu tässä budjetin teon yhteydessä, JTS:ää tehdessä, kuntalousohjelmaa tehdessä, mikä tämä valtion tekemien toimien yhteisvaikutus on, niin se on kyllä kuntataloutta vahvistava toisena vuonna peräkkäin, ja se on hyvä asia. Mutta sitten täytyy totta kai sanoa se, että eihän välttämättä kaikki ole pysyvää olotilaa, ja meillä on suuria muutoksia edessä.

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

Mutta sitten taas, kun tähän isompaan kuvaan, josta täälläkin on pari päivää nyt puhuttu, otetaan se, että jos Suomen talous on lähdössä nyt kasvamaan ja katsotaan myös, mitä merkittävyyttä kiky-sopimuksella on ehkä viennin kannalta ja koko talouden kannalta, niin kyllähän se tarkoittaa myös sitä, että uusia verotuloja on tulossa ja sitä kautta pystytään taas kuntatalouttakin vahvistamaan. Että kyllä kaikki liittyy kaikkeen, ja se on tosi tärkeä asia.

Sitten täällä edustaja Karimäen ja edustaja Louhelaisen kysymykset olivat vähän samantapaisia siinä mielessä, että kysyttiin, miten seurataan näitä vaikutuksia ja kuka sitä tekee ja millä tarkkuudella. Minä haluan sen muistuttaa, että vaikka nämä rahat ovat täällä valtionosuusputkessa, niin substanssiministeriöthän ovat ne, jotka katsovat sitä seurantahommaa, erityisesti tietysti tässä kohtaa sosiaali- ja terveysministeriö. Ja luotan kyllä myös Kuntaliittoon aika paljon siinä, Kuntaliitto tekee kyllä hyvää työtä siinä. Siellä saattaa olla paljon nopeammin ajantasaista tietoa siitä, miten kunnat ovat tiettyjä valtion toimenpiteitä toteuttaneet, kuin STM:llä.

Sitten edustaja Löfströmin kysymyksessä oli vähän ministeri Orpon puolen asioita veneiden verotuksen osalta. Siihen en totea muuta kuin sen, että se valmistelu on kesken, ja sitten sen, että siellä on olemassa ryhmiä, jotka eivät tule veneverotuksen piiriin, esimerkiksi ammattikalastajat, eli eiväthän ne, joilla tässä on elinkeinosta kysymys, ole siellä mukana.

Edustaja Katainen kysyi tästä niin sanotusta JTS-miljardista. Silloin kun me talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa helmikuussa sen osalta linjasimme, että se koskee koko julkista taloutta, niin totta kai mietimme, mitä kustannussäästöjä pystymme löytämään niistä asioista, jotka ovat hallituksen pöydällä nyt enemmänkin, eli kaikista kärkihankkeista, mukaan lukien täältä minun tontiltani tämä digitalisaatiohanke. Ne eivät ole tämän vaalikauden leikkauksia, sen minä haluan vain sanoa, siinä on sama aikajänne kuin on soten 3 miljardin osalta. Eli katsomme ensi vuosikymmeneen, ja se helpottaa tätä työtä.

Sitten toisaalta sen olen huomannut ja täällä myös oppositiopuolueet tietävät erittäin hyvin, että kun viime vaalikaudella 2013 samantyyppinen päätös tehtiin siitä, että miljardi kerrataan kuntien tehtäviä ja velvoitteita vähentämällä, niin ei se kovin helposti tullut, se oli erittäin vaikeata. Mutta sitten minä itse olen valtiovarainministeriössä tullut myös sellaiseksi, että haluan katsoa koko tätä julkista taloutta. Se on minusta kuitenkin tärkeätä kokonaisuuden kannalta, että me katsomme, että me löydämme täältä semmoisia tehostamisen paikkoja, uudelleen tekemisen paikkoja, joilla tämä voidaan sitten toteuttaa.

Edustaja Heinonen oli huolissaan kulkuyhteyksistä. Niistä varmaan puhutaan muutoin, mutta sitten on ihan selvä asia, että oltiinpa täällä eteläisessä Suomessa kasvukäytävän äärellä tai ihan missä tahansa, Savossa tai pohjoisessa, niin se on ihan olennainen asia, että kulkuyhteydet pelaavat. Se on olennainen asia työssäkäynnin kannalta, että ihmiset pystyvät kulkemaan, koska monella on myös pitkät työmatkat, se, että ne yhteydet ovat hyvät, ja toisaalta sitten, että se infra on hyvässä kunnossa.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Otamme sitten toisen debattikierroksen.

19.02 **Simon Elo ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin tässä on tullut esille, hallitus pystyy vahvistamaan kuntataloutta 40 miljoonalla eurolla, mutta toisaalta kuntien kokonaisvelka oli viime vuonna 15,5 miljardia euroa ja arvioidaan, että vuonna 2020 se on yli 20 miljardia euroa. Tietysti tästä hyvin iso osa on investointeja. Jos ajatellaan esimerkiksi kotikaupunkiani Espoota, niin vahvasti investoidaan. Niin kuin kaikki

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

varmaan tässä vaiheessa jo tietävät, Länsimetro tulee kustantamaan Espoolle, siis pelkäs-tään Espoon kaupungissa, 770 miljoonaa euroa, mikä sitten tulee pitkälti lainarahalla, ja sen lisäksi esimerkiksi panostetaan kouluverkkoon kaikista kunnista eniten, ja totta kai tä-hän vaikuttaa se, että tulee 4 000 uutta asukasta joka vuosi — yksi esimerkki siitä, miksi tätä kokonaisvelkaa sitten lisää tulee kunnille.

Mutta kysyisin arvoisalta ministeriltä, miten ministeri itse tähän tilanteeseen suhtautuu. Kuitenkin tämä kokonaisvelan kasvu tässä viiden vuoden aikana on varsin merkittävä. Mi-ten teillä ministeriössä se asia on nähty?

19.03 Seppo Kääriäinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitän huo-miota seutukuntien, seutukaupunkien, asemaan, siis maakuntien ja kuntien välissä oleviin toiminnallisiin alueisiin, osaamis- ja teollisuuskeskuksiin — viitisenkymmentä Suomessa, satojatuhansia ihmisiä näissä keskuksissa, seutukunnissa, yhteensä. Pohjois-Savossakin Ylä-Savo Varkauden ohella on Kuopion lisäksi ihan olennaisia ajatellen koko maakunnan elinvoimaisuutta. Nyt on pakko kiinnittää huomiota siihen, että aika monet rakenteelliset muutokset, leikkaukset ja supistukset tahtovat kasautua juuri näihin seutukuntiin ja kasau-tuessaan ne aiheuttavat kyllä aika rumaa jälkeä elinvoimaisuuden ja tulevaisuudenuskon kannalta. Se on eräänlaista de-alueellistamista. Minä kysyn, rouva ministeri: onko hallituk-sen piirissä tätä asiaa katsottu tästä näkökulmasta, ja nähdäänkö, että seutukunnat ovat täl-laisia alueellisia kansantalouden moottoreita?

19.04 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä on hyvä vielä kerrata se, mikä on nyt opposition murheena. Me olemme tietenkin pahoillamme siitä, että täällä ei tosiasioita tunnusteta. Minä itse olen tunnustanut hyvin selkeästi sen tosiasian, että viime hallituskaudella leikattiin kuntataloutta valtionosuuksia vähentämällä. Sen tekivät viime hallituspuolueet, ja sitä samaa linjaa on jatkanut tämä hallitus, vaikka silloiset kaksi oppositiopuoluetta sitä syvästi vastustivat. Te ette peruneet näitä valtionosuusleikkauksia. Sen lisäksi otitte käyttöön vielä tämän viime hallituskauden lopun 50 miljoonan val-tionosuusleikkauksen ja 75 miljoonalla teitte kehysriihessä valtionosuusleikkauksia, ja OKM:n puolellahan niitä on piisannutkin. Sen lisäksi täällä menorajoitteiden puolella olet-te kiristäneet kuntatalouden menorajoitetta 230 miljoonalla. Tämä johtaa nyt siihen, että te olette ottaneet aivan uuden periaatteen käyttöön, josta Kuntaliitto toteaa: "Esitetyt val-tionosuusleikkaukset ovat erittäin suuria ja perustuvat oletuksiin kuntien omista toimenpi-teistä. (Puhemies koputtaa) Nämä muutokset olisi pitänyt tehdä kustannusjaon tarkistuk-sen yhteydessä." Miksi otitte tämän uuden periaatteen käyttöön?

19.06 Markku Eestilä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse kiinnitän sa-maan asiaan huomiota, mihin edustaja Kääriäinen, että kun näinä aikoina näitä rakenteel-lisia uudistuksia tehdään ja ymmärrettävästi takana on valtiontalouden ongelmat, niin va-litettavasti nämä uudistukset kohdistuvat negatiivisessa mielessä seutukaupunkeihin ja seutukuntiin. Jos ajatellaan Ylä-Savon seutukuntaa, mistä me Kääriäisen kanssa ja myös edustaja Kataisen kanssa tulemme, niin siellä vienti vetää huomattavasti yli Suomen kes-kitason, ja mikä parasta, tämä vienti suuntautuu EU:n ulkopuolelle. Siitä huolimatta me tie-dämme, että käräjäoikeuden istuntopaikkaa meinataan sieltä lakkauttaa, terveydenhuollos-ta lähtee työpaikkoja, mikä johtaa automaattisesti siihen, että asuntojen arvot pienenevät ja vähenevät. Kun ministeri totesi, että kuntatalous vahvistuu ja tulee uusia verotuloja, niin

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

kysyn aivan suoraan: mahtaako näitten verotulojen juridinen oikeutus olla aivan kohdallaan? Kiinteistöveron verotusarvo lasketaan teknisin perustein ja kiinteistöä verotetaan riippumatta siitä, missä asunto sijaitsee Suomessa. Se johtaa siihen, että (Puhemies koputtaa) asunnon todellinen arvo ja kiinteistöveron verotusarvo eroavat merkittäväällä tavalla toisistaan.

19.07 Petri Honkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tosiaan kuntien tehtävät ja roolit tulevat lähivuosina merkittävästi muuttumaan tämän maakunta-uudistuksen myötä. Kiinnitän huomiota tähän ympäristöhallinnonalaan ja maankäyttöön. Nythän meillä on tarkoituksena siirtää useita tehtäviä kunnille ja lisätä kuntien omaa toimivaltaa tämän kaavoituksen ja maankäytön osalta monin paikoin. Esimerkiksi ympäristölupien myöntämisestä ja käsittelyä on siirretty kunnille ja tullaan edelleen mahdollisesti siirtämään eteenpäin. Olisin kysynyt tästä: Minkälaisia vaikutuksia näillä lisääntyvillä ympäristö- ja kaavoituksen tehtävillä on kuntatalouteen? On totta, että esimerkiksi ympäristölupia haettaessa on aika mittavia maksuja, mitä joudutaan maksamaan, ja ne totta kai tulevat jatkossa kunnille, mutta onko tällä joitain vaikutuksia kuntatalouteen, vai korvaavatko nämä dynaamiset vaikutukset sitten nämä uusien tehtävien tuomat kustannukset?

19.08 Johanna Karimäki vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! 300 000 henkeä oleilee home- ja kosteusvaurioisissa tiloissa. Iso osa näistä on lapsia ja nuoria, jotka sairastuvat loppuiäkseen. Tilanne on kestävä, ja se on ollut tiedossa jo pitkään. Eduskunta hyväksyi vuonna 2013 tarkastusvaliokunnan ansiokkaan selvityksen pohjalta mietinnön, joka sisälsi suuren joukon konkreettisia toimenpide-esityksiä asiantilan parantamiseksi. Terveystaittojen vähentämiseksi esitettiin muun muassa pitkän tähtäimen suunnitelmaa, jonka toteuttamista tuetaan nykyistä suuremmalla valtion tuella. Me vihreät esitämme, että tehdään kolmen vuoden korjausrakentamishankkeita tukeva ohjelma, jonka aikana ohjataan 100 miljoonaa euroa vuosittain kuntien korjausrakentamishankkeisiin. Kysynkin: mitä konkreettista hallitus tekee edistääkseen kuntien homekorjaustalkoita?

19.09 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt on pakko sosialidemokraateille kyllä täältä kirjasta ihan lukea ja oikaista teidän väärää käsitystänne siitä, että hallitus olisi heikentämässä kuntien osuutta. Se on totta, mitä täällä budjettikirjassa sanotaan, kuntien tukemiseen käytetään tämän kirjan mukaan 422 miljoonaa vähemmän — se raha on noin 8,6 miljardia ensi vuonna, ja se on noin 5 prosenttia vähemmän — mutta tästä huolimatta on todistettu se, että riippumatta valtionosuuden pienentämisestä valtion toimenpiteiden vaikutukset ovat kuntataloutta vahvistavia, kuten kuultiin, 250 miljoonaa tänä vuonna ja lähes 40 miljoonaa ensi vuonna. Tähän ei pystynyt viime hallitus, ei lähellekään, vaan viime hallituksen aikana valtionosuus- ja veromuutoksia tapahtui 1,2 miljardin euron edestä lähestulkoon, eli viime hallitus, suomeksi sanottuna, ryösti kuntien varoja ja mahdollisuuksia tuottaa peruspalveluita, ja tämä hallitus onneksi lähti parantamaan niitä. Ja tämä tie täytyy pitää, tavoite kirkkaana, ja maali on selvä, että kunnat saavat (Puhemies koputtaa) lisää mahdollisuuksia.

19.10 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Meistä varmaan valtaosa on kansanedustajatehtävänsä lisäksi myös oman kunnan päättäjä, ja me tiedämme kaikki, ettei siellä omassa kunnassa, varmaan missään, henkseleitä paukutella. Niin kuin

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

ministeri hyvin tuossa totesi, kyllä kunnat ovat itse tästä suosta itseään nostamassa ylös, ja hyvä niin.

Pääministeri Lipponen aikanaan oman hallituksensa ohjelmassa nosti kaupunkiseutupolitiikan esiin, johonka edustaja Kääriäinen myös ansiokkaasti omassa puheenvuorossaan viittasi. Itse tulen kaupunkiseudulta, jolla keskuskunnan rooli kasvun tuottajana on merkittävä. Hallitus on keskittynyt tähän sote-uudistukseen luomalla 18 terveysbisnesaluetta ja maakuntahallintoaluetta. Olisiko näiden ehkä sitten lisäksi syytä keskittyä myös siihen kasvun moottoriin, keskuskunta- ja kaupunkiseutupolitiikkaan, ottaa ihan uusi draiveri käyttöön? Tästä myös Kuntaliitto on useissa lausunnoissaan tuonut asioita esiin — tämä lähinnä tiedoksi edustaja (Puhemies koputtaa) Kankaanniemelle.

19.11 Timo V. Korhonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kiuru kritisoi euromääräisen menorajoitteen muutosta tuossa äskeisessä puheenvuorossa, mutta nyt pitää muistaa se, että menorajoitteellahan rajoitetaan valtion toimenpiteistä aiheutuva painetta kuntien toimintamenoihin, eli ehkä edustaja Kiuru ymmärsi tuon menorajoitteen muutoksen hiukan väärin.

Mutta edustaja Räsänen otti minusta tärkeän asian tuossa omassa puheenvuorossaan esille. Hän arvioi tätä kilpailukyky sopimusta ja — jos oikein kuuntelin — totesi myös, että sopimuksen vaikutukset vaihtelevat kunnittain. Ja, ministeri, tähän liittyykin kysymyksiä: onhan nyt niin, että hallitus todella seuraa myös näitä kilpailukyky sopimuksen vaikutuksia kunnittain ja tarvittaessa kielteisiin muutoksiin myös reagoi?

19.12 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on hyvä edustaja Korhosen jälkeen jatkaa tästä samasta asiasta. Todella on niin, että oikeastaan se erimielisyys, mikä kai täällä on liittyen näihin valtionosuuksiin, liittyy pitkälti siihen, että me tiedämme kyllä, millä tavalla ne vähentävät toimenpiteet tehdään, ja ne näkyvät sitten vähempinä valtionosuuksina ja tämä hyötyhän sitten on pitkälti tällaista laskennallista hyötyä, niin kutsuttuja dynaamisia vaikutuksia, ja se jakautuu aika eritasaisesti eri kuntien välillä.

Esimerkiksi tämän kilpailukyky sopimuksen osalta on sanottava, että kun sellaisissa kunnissa, missä on paljon esimerkiksi julkisen sektorin työntekijöitä, julkisen sektorin työntekijöiltä otetaan lomarahoja pois, niin se vaikuttaa suoraan sen kunnan verotuloihin. Ja siellä sen vaikutus on paljon isompi kuin sitten taas jossain toisessa kunnassa, jossa esimerkiksi elinkeinorakenne on monipuolisempi. Sen takia ehkä yhdyn tähän viisaan edustaja Korhosen kysymykseen: kun täällä valiokunnan mietinnössä todetaan suoraan, että hallitus todella seuraa kilpailukyky sopimuksen vaikutuksia kuntatalouteen (Puhemies koputtaa) ja kilpailukyky sopimus ei saa asettaa yksittäistä kuntaa kohtuuttomaan asemaan, niin pitääkö hallitus tästä kiinni?

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Sitten myönnän vielä vastauspuheenvuorot edustajille Kankaanniemi, Heinonen ja Krista Kiuru, sen jälkeen on ministerin vastauspuheenvuoro, ja sen jälkeen mennään puhujalistaan.

19.14 Toimi Kankaanniemi ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Krista Kiuru ottaa vain pienen osan tästä valtio—kunta-suhteesta ja sen pohjalta tekee johtopäätöksiä, jotka eivät kuvaa kokonaisuutta. Kyllä teidän on syytä nyt myöntää, että

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

kokonaisuutena tämä budjetti vahvistaa kuntataloutta laskelmien mukaan noin 40 miljoonaa euroa, ja se on oleellista. Se tuo kuntatalouteen sitä dynamiikkaa, mahdollisuuksia hoitaa niitä tärkeitä tehtäviä, mitkä kunnalle kuuluvat, eli palveluja vanhuksille, varhaiskasvatukseen ja moneen muuhun. Viime kaudella te leikkasitte rajusti kuntien valtionosuuksia, jolloin jouduttiin (Krista Kiurun välihuuto) siihen, että kuntaverot kiristyivät, velka kasvoi, yt-neuvottelut olivat käynnissä, palvelut heikkenivät. Nyt on päinvastoin, ei ole kriisikuntia, verotus ei nouse, yt-neuvotteluja ei ole missään — hyvä näin. (Mika Niikko: Juuri näin!)

19.15 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuntatalouteen vaikuttavat ensi vuonna merkittävästi myös muut tekijät, joita täällä myös on keskustelussa esille tuotu. Näitä ovat esimerkiksi eläkeuudistus, joka alentaa kuntatyönantajan eläkemaksuja, ja myös kilpailukykysojimus, joka alentaa kuntien työvoimakustannuksia. Kuntatalouden yhteenlaskettu tilikauden tulos siis vahvistuu ensi vuonna, se on tosiasia.

Oikeastaan olen täysin samaa mieltä siitä, minkä ministeri Vehviläinen nosti esille, että aika usein tässäkin salissa osa keskittyy vain puhumaan vaikkapa sitten valtiosta ja toisessa keskustelussa pelkästään kunnista: olisi hirveän tärkeää nähdä tämä julkinen talous kokonaisuutena. Ehkä kaikista räikein esimerkki on vihreiden vaihtoehtobudjetti, missä ollaan muka tekemässä koulutussäästöjen perumisia mutta kuitenkin jätetään (Puhemies koputtaa) nämä leikkaukset kuntien tehtäväksi, ja sehän on tietysti epärehellisyyden huippu.

19.16 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että tuli keskusteluun tämä menorajoite. Olen siitä edustaja Korhosen kanssa samaa mieltä, että kysymys on juuri valtion toimien rajoittamisesta liittyen kuntatalouteen. Tämä menorajoitteen nosto lähti nyt vähän käsistä, sillä sinne on myös sujautettu väliin ammatillisen koulutuksen uudistus, 190 miljoonaa. Siltä osin hallituspuolueiden ihan hyvä argumentointi siitä, että kuntatalous jää positiiviselle noin 40 miljoonaa, perustuu siihen, että tämän menorajoitteen piirissä pystytään. Sehän edellyttää sitä, että kunnat toimivat valtion määräysten mukaisesti, ja nyt ollaan jo huomattu, että näin ei tule tapahtumaan. Tälläkin viikolla jo pelkästään päivystykseen liittyvä keskustelu vei 7 miljoonaa euroa rahaa. Tältä pohjalta ollaan tilanteessa, jossa Kuntaliitto ihan huomiotta toteaa, että esitetyt valtionosuusleikkaukset — ne, mitä te teette siis tämän menorajoitteen piirissä toimina, joilla valtio rajoittaa menoja kunnissa — ovat erittäin suuria ja perustuvat oletuksiin kuntien omista toimenpiteistä. Kuntaliiton mielestä nämä muutokset olisi tullut ottaa huomioon (Puhemies koputtaa) valtion ja kuntien kustannusjaon tarkistuksessa. Miksi te otitte tämän uuden periaatteen käyttöön? Miksi?

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Sitten ministeri Vehviläinen, 5 minuuttia.

19.17 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tässä edustaja Elo otti tämän kuntien lainakannan esille: 15,5 miljardia, nousu vuoteen 2020 mennessä 20 miljardiin euroon. Se on totta, että on hyvä seurata sitä, vaikka kunnathan eivät sillä tavalla ole suuressa kuvassa olleet velkaantuneita kuin mitä ehkä tämä valtion puolen velkaantuminen on. Mutta sitten täytyy sanoa, että sekin on oleellista, mihinkä se kunta ottaa sitä velkaa. Jos otetaan syömävelkaa, niin se ei ole hyvä asia, mutta kyllähän

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

kunnat vastuullisesti ottavat velkaa nimenomaan investointeihin. Siitähän siinä kaiken kaikkiaan on kysymys.

Sitten edustaja Kääriäinen nosti tämän seutukunta-asian esille, ja se on erittäin tärkeä monestakin syystä. Ja kun kysytte, onko siihen kiinnitetty huomiota, niin nyt on juuri valmistumaisillaan raportti, sitä ei ole vielä julkistettu eikä myöskään minullekaan esitelty: alueellistamisen koordinaatiotyöryhmä on kerännyt viime kuukausien aikana faktaa jokaisen ministeriön toimialalta siitä, minkälaisia päätöksiä on tehty, ja katsoo sitä kokonaisvaikutusta. Ja se hän on niin, että yleensä kun ministeriön hallinnonalalla tehdään näitä päätöksiä, niin ei katsota, onko siellä, vaikka Iisalmessa tai Varkaudessa tai jossakin muussa seutukunnassa, tehty jo joitain heikentäviä muutoksia juuri äsken. Meidän pitää rehellisesti koko Suomen osalta katsoa, mitä on tehty, viimeisen 10—20 vuoden ajalta, ja se ei ole reilua, jos se aina sattuu sinne samoihin seutukuntiin.

Mutta sitten toinen puoli on se, että niin kuin te tiedätte, tässä valmistellaan tätä sote- ja maakuntauudistusta ja vuonna 2019 aloittavat nämä uudet maakunnat. Minä omassa mielessäni ajattelen niin — tämä koskee sekä maakuntia ja jokaista kuntaa että maakuntia ja myös niitä seutukuntia — että fiksussa maakunnassa, missä ne vaaleilla valitut maakuntapäätäjät päättävät, osataan antaa arvo myös niille seutukunnille. Se on myös sitä, että seutukunnilla pitää olla oma paikkansa näissä uudistuksissa, ja se liittyy näihin palvelurakenteisiin mutta moneen muuhunkin asiaan.

Sitten edustaja Karimäki otti vaikean asian esille eli nämä home- ja kosteusongelmat. Huomasin teidän vastalauseestanne tämän, ja tästä käytiin syksyllä keskustelua juuri tämän tarkastusvaliokunnan hyvän mietinnön pohjalta. Itse tämä substanssiasiahan kuuluu sinne ympäristöministeriön osalle, mutta minä sanoisin — te tiedätte, että meillä on ollut näitä perustamiskustannushankkeita aikanaan paljon, ja sitten otettiin sekä STM:n että OKM:n puolelta ne pois — että minä pidän sitä huonona, jos kunnat rupeavat vain miettimään sitä, saavatko ne valtiolta avustusta korjatakseen tällaisia kosteusvaurioita koulua tai näin, koska ne ratkaisut pitää tehdä siellä heti ihmisten terveyden kannalta, koulu- ja opettajien ja henkilöstön kannalta. Siitä ajattelen niin, että pitää heti pystyä tekemään eikä odottamaan sitä, tuleeko sieltä valtiolta rahoitusta vai ei.

No sitten vielä tähän kunta—maakunta-suhteeseen tässä maakuntauudistuksessa. Minä itsehän lähten siitä, että kun on hyvä ja tällainen valistunut maakunta ja sitten keskusta-alue siellä ja kaikki muutkin kunnat, niin ne eivät tee vastakkaista työtä, ne eivät ole kilpailijoita keskenään, vaan niillä on koko alueesta yhteinen näkemys ja visio siitä, miten siellä saadaan talouskasvua vauhditettua, yritystoimintaa paremmaksi, työllisyyttä paremmaksi. Ja siinä jokaiselle kyllä riittää töitä. Meillä on niin... (Mika Kari: Tarvitaan valtion apua myös!) — Valtion pitää antaa semmoiset säädökset, että siellä hyvin pystytään tekemään, että siellä on joustavuutta tehdä tätä asiaa.

Sitten minä palaan vielä tähän kuntatalouden tilaan. Minä haluan todeta sen, että itse korostaisin tätä kokonaisnäkemystä luvuista. Viime budjettiriihen jälkeen oli loppujen lopuksi kunta-alan järjestöjenkin kanssa sama yhtäläinen käsitys, Kuntaliiton kanssa sama yhtäläinen käsitys, ja päädyttiin siihen, että jos kikyä katsotaan yksittäin, niin sillä on se noin 90 miljoonan euron heikentävä vaikutus, mutta kun katsotaan tämä koko kokonaisuus, niin sitten ollaan niukasti plussan puolella. Seuraamme sitä äärimmäisen tarkasti. Kannanotto on annettu jo silloin ulos, ja te olette siitä tietoisia, että kun keväällä tehdään tätä JTS-valmistelua, niin silloin katsotaan kuntatalouden tilaa ja erityisesti tästä kiky näkökulmasta.

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

Ja aivan viimeisenä asiana, kun ajattelin, että joku kysyy tästä Rääkkylä-asiasta, että mitä seurauksia sillä on, minä haluan teille todeta, kun olihan se vähän yllättävä ratkaisu, mikä tuli korkeimmasta hallinto-oikeudesta, että minä ajattelen itse niin, kun sieltä tuli tällainen niin kuin tyrmäävä ratkaisu tälle valtioneuvoston kannalle, että pidän (Puhemies koputtaa) hyvänä, että nyt ei ole yhtään kuntaa kriisikuntamenettelyssä. Enpä kyllä tässä tilanteessa juuri veisi kuntien pakkoliitoksia eteenpäin valtioneuvostoon.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Sitten menemme puhujalistaan.

19.22 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Ei pitkään ole tarve tämän debatin jälkeen puhua. Ehkä sen halusin vielä sanoa, että tässä sote- ja maakuntauudistuksessa sote nimenomaan on saanut sen suurimman huomion ja vähän turhan pienelle on jäänyt se jäljelle jäävä, puhutaan sitten sivistyskunnasta taikka elinvoimakunnasta, ja itse toivoisin, että tätä enempi pohdittaisiin myös täällä mutta ennen muuta myös kunnissa. Kuntien elinvoimaisuus on tulevaisuudessa kiinni varmasti monesta asiasta. Siihen vaikuttavat tietysti valtion tekemät toimet, jotka nyt ovat kuntataloutta vahvistavia, toivottavasti myös tulevaisuudessa, mutta myös vaikkapa liikenneratkaisut, ja pidän erittäin myönteisenä sitä, että näitä maankäyttö-, asumis- ja liikenne- eli mal-sopimuksia on tehty nyt muuallekin kuin kaupunkiseuduille: halutaan vahvistaa niitä olemassa olevia liikenneyhteyksiä ja kasvukäytäviä, on se sitten esimerkiksi moottoritie taikka raideliikenne. Seutukunta on tärkeä tulevaisuudessakin kaupunkien ympärillä, mutta maankäytössä pitää huolehtia siitä, että saadaan toimiva joukkoliikenne. Muistan, kun ympäristövaliokunnassa aikanaan asiantuntija kertoi, että toimiva seutuliikenne tarvitsee sen reitin varteen noin 20 000 asukasta, että liikenne sujuu joutuisasti ja niin, että aamulla ei ole vain yhtä vaihtoehtoa mennä julkisella liikenteellä esimerkiksi töihin tai kouluun.

Kiitosta annan hallitukselle siitä, että maankäyttö- ja rakennuslakia on muutettu. Yksi asia, mitä itse olen esillä pitänyt, on joustava kaavoitus. Meidän pitää etsiä keinoja nopeammin reagoida erilaisiin tilanteisiin ja myös yhteisöllisyyttä kaavoituksessa nostaa esille.

Arvoisa puhemies! Itse uskon, että (Puhemies koputtaa) sote-uudistuksen jälkeen kuntien rooli tulee muuttumaan merkittäväällä tavalla ja tämä sivistyskunta- tai elinvoimakunta-puoli tulee saamaan leijonanosan. Se vaatii kyllä aika isoa uudistusta kunnissa.

19.25 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa puhemies! Tässä debatin aikana nousi esille tämä kilpailukyky sopimus ja sen vaikutukset kuntatalouteen. On aivan totta, että lyhyellä aikajänteellä se on raskas joillekin kunnille, mutta jos ajatellaan pitkällä aikajänteellä sitä, useamman vuoden perspektiivillä, ja vaikkapa niitä Suomen Pankin toissapäiväisiä linjauksia, niin totta kai se, että meidän vientimme vahvistuu, että meidän teollisuusinvestointimme kasvavat, että työllisyys paranee, auttaa myös kuntataloutta, ja siihen suureen talouden kontekstiin pitäisi laittaa myös tämä kilpailukyky sopimus.

Meillä vaikuttaa olevan kyllä sosialidemokraattisen puolueen kanssa aivan perustavaa laatua oleva erimielisyys siitä, kuinka kuntiin suhtaudutaan ja miten rakennetaan luottamukselliset suhteet. On aivan totta, ettei hallitus tietenkään pysty perumaan kaikkia edellisen hallituksen toimia, sikälikin erikoisia viittauksia tuli äskeisessä debatissa, koska silloinhan jälleen kerran meidän valtionvelkamme kasvaisi, mitä oppositiosta on myös kritisoitu. Mutta se on kuitenkin myös tosiasia, että tästä vaikeasta kiky-sopimuksesta huoli-

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

matta kuntatalous vahvistuu ensi vuonna 40 miljoonaa euroa ja ylipäänsä se luottamus kunnille, että jos uusia tehtäviä tulee, niihin tulee sataprosenttinen korvaus. Ja on tietenkin tärkeää, että sieltä myös saataisiin purettua niitä kunnille kohdistuvia tehtäviä.

No, sitten kun puhutaan kuntien välisestä eriarvoisuudesta, niin on kyllä pakko sanoa, että kyllä on erittäin tärkeää, että nyt sosiaali- ja terveystaloudet siirtyvät maakunnalle, koska se on ollut ehkä yksi suurimmista tekijöistä, jotka ovat johtaneet kuntien väliseen eriarvoistumiseen, kun pieni, alle tuhannen hengen kunta ja iso pääkaupunki ovat vastanneet aivan samalla tavalla kaikista sosiaali- ja terveystaloudista. Nyt Suomikin vihdoin astuu eurooppalaiseen kuntakentän aikaan, jossa kuntia voi kyllä olla paljon ja reilustikin, mutta niistä kalliista sosiaali- ja terveystaloudista vastaa maakunta.

19.27 Petri Honkonen kesk: Arvoisa herra puhemies! On todella hienoa, että kuntatalous nyt isossa kuvassa vaikeiden vuosien jälkeen vahvistuu. Kunnat ovat, totta kai, tehneet vaikeita sopeutustoimia itse kukin. Olen huomannut tuolla omalla alueellani Keski-Suomessa, että useat kunnat ovat nyt tehneet positiivisia talousarvioita ja ennakoivat kuntatalouden kehittyvän ensi vuoden aikana varsin hyvin, mikä on todella positiivista, kun tässä on useita alijäämisiä vuosia tehty, ja siitä kyllä voimme kaikki iloita. Totta kai kovia investointeja on edessä, ja useita näihin sisäilmaongelmiinkin liittyviä investointeja kunnat joutuvat tekemään, mutta nekin on toisaalta nähtävä julkisen sektorin tekemänä elvytyksenä siinä missä valtion isommatkin investoinnit.

Täytyy ihmetellä tätä äskeisessä debatissa vähän vähemmälle huomiolle jäänyttä asiaa: sitä, että sosialidemokraatit pitivät digitalisaation edistämiseen tarkoitettuja rahoja suorastaan rosvoamisena — nyt jostakin syystä täällä ei ole yhtään sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän jäsentä enää paikalla. (Laura Huhtasaari: En ihmettele!) Mutta ihmettelen kuitenkin, kun tämä digitalisaatiohan tarjoaa aivan rajattomat mahdollisuudet kunnille tehostaa toimintaa ja ennen kaikkea parantaa kuntalaisten palveluita, asiointia, toimittaa useita asiakirjoja sähköisesti. On kyllä erittäin outoa, että nyt sitten näihin menoihin oltaisiin niinkin merkittävät kuin 50 miljoonan euron leikkaukset kohdistamassa. Se on kyllä tulevaisuudelta pois, ja se on kuntalaisten paremmista palveluista tulevaisuuden kannalta pois.

19.29 Simon Elo ps: Arvoisa puhemies! Kiitän arvoisaa ministeriä saamastani vastauksesta liittyen tähän kuntien velkaantumiskehitykseen. Olen siitä täysin samaa mieltä, että pitkältihän on kyse siitä, mihin ne rahat käytetään. Jos ne käytetään järkeviin investointeihin, niin nehan tietysti silloin voivat hyvinkin poikia rahaa lisää sitten myöhemmin.

Mutta täytyy sanoa, että näin espoolaisena — olen paitsi kansanedustajana myös valtuutettuna — kun puhutaan kuntataloudesta, en malta olla mainitsematta jälleen Länsimetroa, joka meidän ilonamme nyt on: 1,2 miljardia on kustannus, ja kustannus on noussut Espoon kaupungin osalta indeksikorotus huomioiden peräti melkein 300 miljoonaa euroa alkupe-
räisestä.

Se, mitä haluan korostaa näitten kuntien osalta tällaisissa projekteissa, on erityisesti hyvän hankesuunnitelman tekeminen. Esimerkiksi Tampereella, jossa ollaan tehty melkein vastaavankokoisia projekteja paljon paremmalla tuloksella ja vähemmillä kustannuksilla kuin mitä tässä alkuarviossa oli, oli parempi hankesuunnitelma kuin Espoossa. Tietysti Espoossa varmasti moni muukin asia on mennyt siinä kohtaa pieleen, mutta se on tässä tapauksessa erittäin tärkeää, että tämä hankesuunnitelma on kunnossa.

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

Muilta osin kiitän hallitusta siitä, että oli se nyt sitten dynaaminen vaikutus tai mikä vaikutus tahansa, niin vaikutus on arvioiden mukaan — se on asiantuntija-arvio — se, että 40 miljoonaa euroa enemmän kuntataloutta vahvistetaan, niin että kyllä sitä voi pitää hyvänä suorituksena tänä vaikeana taloudellisena aikana, mitä muuten valtio ja kaikki elävät.

19.31 Vesa-Matti Saarakkala ps: Arvoisa herra puhemies! Joulun, koko kristikunnan yhteisen juhlan, lähestyessä on myös Sipilän hallitukselle tulossa puolitoista vuotta täyteen. On sopiva hetki vetää yhteen, mitä tuon puolentoista vuoden yhteinen matka on pitänyt sisällään. Presidentti Paasikiven toteamus "tosiasioiden tunnustaminen on viisauden alku" on harvoin ollut yhtä ajankohtainen kuin tänä päivänä. Kahden edesvastuuttomasti hoidetun hallituskauden jälkeen totuutta on ollut pakko katsoa silmiin.

Edellisistä hallituksista poiketen keskeisissä asioissa, kuten Suomen julkisen talouden tasapainottamisessa, kilpailukyvyn kohentamisessa sekä rakenneuudistusten valmistelussa, on viimeinkin edetty vakuuttavasti ja määrätietoisesti. Edellisten hallitusten hyväksymät EU:n vakaus- ja kasvusopimus sekä talousunionisopimus eli niin sanottu talouskurisopimus yhdistettynä edesvastuuttomaan talouspolitiikkaan sekä puoluepolitiikointiin ovat luoneet olosuhteet, joissa 99-vuotias Suomi on käytännössä ollut löysässä hirressä ja vain askeleen päässä EU-komission talutusnuorasta. Olemme eläneet ja elämme yhä muutosten keskellä maailmassa, jossa edes sotilaallisen konfliktin mahdollisuus ei ole enää poissuljettu.

Kansan riveistä kumpuava kritiikki tehtyjä vaikeita päätöksiä, kuten kilpailukykykysymystä, kohtaan on kuitenkin ollut täysin ymmärrettävää. Tehdyt mutta pakolliset leikkaukset ovat osuneet moneen vaikeassa tilanteessa elävään kansalaiseen rajusti. Inhimillinen hinta on ollut monin paikoin kova. On kuitenkin muistettava, että toinen vaihtoehto olisi pään pujottaminen EU-komission talutusnuoraan sekä talouspolitiikan sanelu Brysselistä käsin. Eivätkä myöskään tulevat sukupolvet antaisi anteeksi päättäjille puoluepolitiikointista johtuvaa yhteiskuntamme rakenteiden, kansantalouden sekä demokratian tärväämistä.

Arvoisa puhemies! Suomi on velkaantunut kovaa tahtia jo kymmenisen vuotta, ja mikäli yhteiskunnallinen vakaus sekä pohjoismainen hyvinvointivaltio tai edes osia sen piirteistä halutaan pelastaa, on olemassa vain yksi tie. Välttämättömät ja epäsuositut päätökset on tehtävä niin kauan kuin se on demokraattisesti vielä mahdollista. Myös jokaisen yksilön vastuu omaa elämää koskevista valinnoista tulee korostumaan. Yhteiskunta ei voi tulevaisuudessa enää jakaa riskejä entiseen tapaan ilman että hintalappu tulisi liian kalliiksi. Hallituksen työ on vielä kesken, ja erityisen kesken se on maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikassa tarvittavien välttämättömien tiukennusten osalta.

Arvoisa puhemies! Tätä taustaa vasten on entistä vaikeampi ymmärtää hajanaisen opposition riveistä nousevaa opportunistista huutelua. Lapsenomainen ja kaikki tosiasiat kieltävä usko velkaelvytykseen sekä eturyhmäpolitiikointi vailla pienintäkään kokonaiskuvaa tai uskottavan vaihtoehdon tarjoamista saavat varmasti kannatusta torin laidalla.

Menneisyyden ohella on kuitenkin pystyttävä katsomaan myös tulevaisuuteen. Jokainen perussuomalainen tietää, mikä on ollut vastuullisten päätösten hinta. Aikanaan historia — viime kädessä — tulee kuitenkin laittamaan Sipilän hallituksen sekä sen saavutukset sille kuuluvalla paikalla.

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

19.34 Juha Pylväs kesk: Arvoisa puhemies! Keskusta on luvannut laittaa Suomen kuntoon. Nyt me teemme sitä, mitä vaaleissa olemme luvanneet. Yhteiskuntamme tarvitsee uudistuksia, jotta meillä on tulevaisuudessakin mahdollisuuksia ja varaa huolehtia heikompiosaisista ja tukea tarvitsevista, siis meistä kaikista. Tavoitteenamme on ollut pitkällä aikavälillä turvata palvelut koko maassa ja tarkastella samalla palveluiden kokonaisuutta. Tavat ajatella pitää muotoilla uudelleen ja tavat toimia uudistaa joustavammiksi. Muutokseen pitää suhtautua rohkeudella ja uudistushalulla.

Kuntataloutta vahvistetaan ensi vuonna monilla päätöksillä. Veroperustemuutokset korvataan kunnille täysimääräisesti eikä kunnille siirretä uusia tehtäviä ilman täyttä rahoitusta. Hallitus vahvistaa kuntien luottamusta valtion toimintaan, jotta isot uudistukset saadaan tehtyä yhdessä valmiiksi. Kokonaisuudessaan hallituksen toimet vahvistavat kuntataloutta ensi vuonna noin 40 miljoonalla eurolla. Valtionosuuksia vähentävät kilpailukyky-sopimuksen perusteella tehtävät vähennykset ja toimeentulotuen siirtyminen Kelalle. Lisäyksiä taas tulee muun muassa kustannusjaon tarkistuksesta ja verotulomenetysten kompensatiosta.

Hallituksen toivon seuraavan kilpailukyky-sopimuksen vaikutuksia kuntatalouteen. Kokonaisvaikutukset kunnissa voivat olla hyvinkin erilaisia, siksi seuraaminen on erityisen tärkeää. Esimerkiksi meillä Ylivieskassa kilpailukyky-sopimuksen ja Kela-siirron vaikutukset ovat olleet negatiivisia, jolloin menosäästöt ovat olleet himpun pienempiä kuin valtionosuuksien leikkaukset.

Maakuntauudistus muokkaa kuntien tehtäviä tulevaisuudessa. Nyt ollaan pisteessä, jossa on tärkeää jokaisessa kunnassa miettiä uuden kunnan roolia. Joillakin alueilla uudistus ei vaikuta paljoa, koska sosiaali- ja terveystoimi ja maakunnille siirtyvät tehtävät on jo hoidettu kuntayhtymissä tai muissa yhteistyöelimissä, mutta toisilla kunnilla muutoksia on enemmän. Kokonaisuudessaan vaikutus on enemmän ajattelutavoissa kuin varsinaisessa toiminnassa. Meillä Ylivieskassa ja naapurikunnissa kokemuksena on, että toiminnan siirtyminen erillisen kuntayhtymän hoidettavaksi on vapauttanut päättäjien resursseja kunnan muiden tehtävien hoitoon. Toki muutoksen aiheuttamaan tilanteeseen piti sopeutua jonkin aikaa.

Tulevaisuuden kunnalla on merkittävä rooli paikallisen identiteetin ja demokratian edistämisessä sekä elinvoiman kasvattamisessa. Elinkeinoelämän edistäminen, kaavoitus ja maankäyttö sekä liikennettä koskevat päätökset vaikuttavat alueiden ja kuntien elinvoimaisuuteen. Aikaa jää enemmän omannäköisen kunnan rakentamiseen, ja siihen kannattaa tarttua.

Hallituksen julkisten palvelujen digitalisoinnin kärkihankkeeseen on varattu vuosien 2016–2018 aikana yhteensä 100 miljoonaa euroa. Käynnissä on tällä hetkellä kymmenen poikkihallinnollista hanketta. Kärkihankerahalla toteutetaan esimerkiksi kansallista tulorekisteriä, sähköistä asunto-osakerekisteriä ja omahoidon digitaalista palvelua. Itse olen varsin ilahtunut, että kansallisen palveluarkkitehtuurin kehittäminen etenee suunnitellusti. KaPa-ohjelma päättyy ensi vuonna. Talousarvioesitykseen sisältyy 27,5 miljoonan euron määrärahat ohjelman loppuun saattamiseen ja käyttöönottovaiheen liittymistukiin. Ilmainen olen myös hallituksen reippaasta otteesta kokeilutoiminnan eteenpäinviemisestä, jossa on päästy pitkin askelin eteenpäin.

19.39 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Kun sote-uudistus etenee, niin kuntien vastuulta siirtyvät terveydenhoitomenot maakunnille. Olen itse toiminut neljä vuotta Val-

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

keakosken kaupungin markkinointipäällikkönä ja tiedän, että kunnat hakevat lähestulkoon epätoivoisesti keinoja erikoistua ja hakevat sekä yrityksiä että uusia asukkaita. Nyt kun sote-uudistus muuttaa tätä pelikenttää aivan totaalisella tavalla, monen kunnan kannattaa miettiä erikoistumista kunniakansalaisten tai seniorikansalaisten palveluun ja asumiseen. Se tarjoaa ihan uuden mahdollisuuden, ja kun siihen liitetään tämä trendi, joka on nyt on ihan selvästi näkyvässä, että pienemmät asunnot, valmiit pienet omakotitalot, ovat avaimet käteen -periaatteella käyttöön otettavissa, niin se tarjoaa kyllä monelle kunnalle aivan oivallisen mahdollisuuden erikoistua hyvään palveluun niin, että uudet kuntalaiset ja seniorikansalaiset saavat hyvää palvelua.

19.40 Toimi Kankaanniemi ps: Herra puhemies! Todellakin maakuntauudistus merkitsee sitä, että sosiaali- ja terveystoimi siirtyy kuntien vastuulta maakunnille. Näiden sisällä on kaksi kuntien kannalta hyvin merkittävää menoerää, jotka aina kunnassa loppusyksyllä hieman jopa pelottivat, nimittäin tuli ilmoitus lisälaskusta lastensuojelun osalta ja erikoissairaanhoidon osalta. Ne olivat aina isoja laskuja ja varmaan ovat tänäkin päivänä. Nyt kun ne poistuvat ja koko sote poistuu kuntien vastuulta, niin kunnat ovat uudessa tilanteessa. Niiden pääasiallinen tehtävä on tietysti sivistystoimi, se vie yli puolet tulevan kunnan budjetista ja on tavattoman tärkeä. Se on hyvin ennakoitava taloudellisesti, jo ajoissa tiedetään, paljonko lapsia tulee varhaiskasvatukseen, paljonko kouluun syksyllä. Määrärahat voidaan mitoittaa oikein ja yllätyksiä ei tule, koska syntyvyys ja kuntaan muutto osataan arvioida. Tämä luo vakautta kuntien talouteen ja toimintaan.

Sen rinnalla sitten elinvoimapolitiikka tulee entistä tärkeämmäksi, ja se on hyvin laaja-alainen tehtäväkenttä ja tavattoman tärkeä. Nyt kun hallitus viisaasti säädöksiä myös väljentää ja lisää luottamusta kunnalliseen paikalliseen demokratiaan, niin kuntien mahdollisuudet toimia tällä sektorilla, elinvoimapolitiikassa, asumisessa, elinkeinoissa, vahvistuvat, ja se on demokratian todellista vahvistamista. Samalla kun talous nyt vahvistuu kunnissa, ainakin tällä hetkellä, niin se lisää demokratiaa, paikallista päätösvaltaa, ja siksi on hyvä, että esimerkiksi ryhmäkokosäädöksiä (Puhemies koputtaa) ja jopa varhaiskasvatusvelvoitteita kevennetään.

19.42 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Aina välillä kun keskustellaan siitä, onko sopivaa kansanedustajan toimia kuntapäättäjänä, niin itse ainakin koen, että siitä on hyötyä molempiin suuntiin. Kun toimii kuntapäättäjänä, niin tällä eduskuntakaudella huomaa, että on paljon mukavampi mennä kunnanvaltuustoon käsittelemään vuoden talousarvioita, kun ei tarvitse selitellä velvoitteiden lisäämistä tai rahojen pois viemistä kunnalta. Ollaan siis toimitettu hallitusohjelman mukaan, kuntataloutta on vahvistettu. Rahallisen puolen ohella myös lainsäädäntö on kehittynyt suotuisasti. Esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain kautta normienpurku voi tuoda kaavoitukseen eväitä entistä suurempaan kasvuun. Joka tapauksessa päätösvallan vieminen paikalliselle tasolle on täysin kannatettavaa.

Huolettomaksi tässä ei kuitenkaan sovi käydä, koska sote- ja maakuntauudistukseen liittyy paljon seikkoja, jotka voivat olla riskialttiita kuntien rahoitusaseman suhteen. On erityisesti huolehdittava siitä, ettei kuntien niskaan säilytetä kohtuutonta kiinteistömassaa maakunnan toimesta. Tämä voi huonossa tapauksessa merkitä isoa laskua kunnalle, joka jo ennestään painii kelvottoman kiinteistökannan kanssa.

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

19.43 Tapani Tölli kesk: Arvoisa puhemies! Suuren sote- ja maakuntauudistuksen valmistelun yhteydessä on keskusteltu kunnan roolista ja tehtävistä tämän uudistuksen jälkeen. On ollut kommentteja tai puheenvuoroja, joissa on puhuttu tynkäkunnasta tai kukankastelukunnasta, tai millä termillä on sanottukin, ja on saatettu kysyä, jääkö kunnille mikä merkitys. Kunnilla tulevaisuudessakin ja nimenomaan on suuri merkitys — kunta on meidän hyvinvointiyhteiskuntamme yksi kulmakivi ja kansanvallan perusyksikkö. Kunta on mielletty menneinä vuosina sillä tavalla, että se on lähinnä palvelukone tai palvelutehdas, mutta kunta on paljon enemmän.

Nyt kun sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät siirtyvät maakuntatasolle, kunnassa voidaan keskittyä nimenomaan niihin asioihin, joihin käytännössä on myös päätösvalta, todellinen päätösvalta. Tällöin elinvoima-asoiden rooli korostuu huomattavasti. Esimerkiksi nykytilanteessa yksittäisen kunnan päätösvalta erikoissairaanhoidon osalta, joka muodostaa merkittävän määrän menoista, on hyvin vähäinen. Kunnanvaltuusto ja kunnanhallitus käytännössä miettivät vain sitä, miten saadaan rahat riittämään erikoissairaanhoidon laskuun. (Toimi Kankaanniemi: Ja valitsee edustajat!) — Luonnollisesti kunta valitsee edustajat kuntayhtymän luottamuselimiin, mutta se todellinen päätösvalta sen toiminnan ohjaukseen kuntatasolla on vähäinen, varsinkin verrattuna siihen, minkälaista osuutta kunnan budjetissa tämä edustaa.

Kunnan toiminnassa pitäisikin näkyä niiden asioiden merkitys, joihin todella on paikallisella tasolla päätösvaltaa, ja tällöin korostuu maankäytön suunnittelun ja koko asumisympäristön, sivistystoimen ja niiden asioiden hoitaminen, jotka vaikuttavat paikkakunnan elinvoimaan. Tämä tarkoittaa myös sitä, että kunta voi olla hyvin itsensä näköinen, eli kunnat voivat olla erilaisia, koska myös olosuhteet ovat erilaisia. Ja tässä mielessä voi sanoa, että koko yhteiskuntamme kannalta on hyvin tärkeää, että meidän kuntajärjestelmä säilyy ja kehittyy. Mikä on oikean kokoinen kunta? Linaan entistä kansanedustajaa ja ministeriä Hannes Mannista. Hän sanoi, että oikean kokoinen kunta on ihmisen kokoinen kunta — sellainen, että kuntalaiset pystyvät vaikuttamaan asioihin.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuuden näkökulmasta hyvin tärkeää on, että kuntien rahoitusjärjestelmä tulevaisuudessa on toimiva ja vastaa niitä tehtäviä. Nyt tällä hetkellä on tätä kokonaisuutta uudistettu, mutta meidän täytyy maakuntatason rahoitusjärjestelmä rakentaa ja tähän liittyen kuntien. Voi sanoa, että jo tässä vaiheessa on syytä valmistautua perusteelliseen kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamiseen niin, että se vastaa tehtäviä ja kuntien olosuhteita. Kaiken kaikkiaan voi sanoa, että kunnat tulevaisuudessakin ovat meidän hyvinvointiyhteiskuntamme yksi kulmakivi. Meillä on perustuslain mukaan kuntalaisten itsehallinto, kunnan asukkaiden itsehallinto, eli tämä korostaa sitä asukkaiden vaikutusvaltaa ja päätösvaltaa paikallisissa asioissa. Ja tämä sote- ja maakuntauudistus vahvistaa tätä näkökulmaa.

19.49 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Vaikka valtio velkaantuu edelleen budjetin ollessa 5,6 miljardia euroa alijäämäinen myös ensi vuonna, kuntien tilanne on kuitenkin parantunut merkittävästi tällä vaalikaudella viime vaalikauteen verrattuna, kuten täällä on jo tänäänkin todettu useaan otteeseen. Valtiovarainministeriön arvioiden mukaan näiden eduskunnan tekemien toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen oli tosiaan viime vaalikaudella 1,1 miljardia euroa negatiivinen; sitä vastoin tämän hallituksen toimet ovat tänä vuonna vaikuttaneet 250 miljoonaa euroa positiivisesti ja ensi vuonnakin vaikuttavat noin

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

40 miljoonaa euroa — eli näiden kahden vuoden aikana jo yhteensä lähes 300 miljoonaa euroa. Myös Kuntaliitto yhtyy näihin arvioihin.

Arvoisa puhemies! Kunnilla on laaja itsehallinto, ja ne voivat omilla toimillaan vaikuttaa merkittävästi tulevan elinvoimansa kehittämiseen. Myös tässä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on painotettu kuntien omaa aktiivista elinkeinopolitiikkaa ja sen merkitystä. Sen avulla ne saavat enemmän työpaikkoja ja verotuloja ja voivat siten rahoittaa paremmin myös palvelujaan.

Ja kuten edustajat Kankaanniemi ja Mäkelä jo edellä toivat omissa puheenvuoroissaan esille, valtionosuuksien ja verokompensaatioiden ohella kuntien toimintaedellytyksiä on tällä vaalikaudella esimerkiksi maankäytön sääntelyä keventämällä kohennettu. Se mahdollistaa kuntien elinkeinopoliittisen kehittämisen paikallisiin olosuhteisiin sopivasti ja tarkoituksenmukaisesti. Täytyy vielä korostaa, että tässä on kysymyksessä nimenomaan mahdollisuus, ei pakko muuttaa aiempia toimintatapoja yksittäisissä kunnissa. Voidaan siis puhua optiosta, jonka kunnat voivat hyödyntää haluamallaan tavalla.

19.51 Eerikki Viljanen kesk: Arvoisa puhemies! Maakunta- ja sote-uudistus meidän on tehtävä, jotta kykenemme turvaamaan suomalaiset hyvinvointipalvelut ja kykenemme turvaamaan myös kuntien talouden pitkällä aikajänteellä. Kuntien talouden turvaaminen on nykyhallituksen oloissa toki helpompaa kuin aiemmin. Nykyinen Sipilän hallitus on pidättänyt uusien velvoitteiden säilyttämisestä kunnille ilman, että niille on osoitettu rahoitusta. Tämä on hyvä suunta, ja tätä kannatan vankasti.

Nyt kuntien talousasema kokonaisuudessaan vahvistuu. Tämä on oleellinen muutos edellisen vaalikauden jatkuviin kuntien valtionosuuksien leikkauksiin ja rahoituspuhjan kaventumiseen. Nyt vielä, kun talouden yleinen vire on kääntymässä, mikä vahvistaa kuntien tulopohjaa verotuksen kautta, kuntataloudelle on odotettavissa paljon paremmat näkymät tulevana vuonna ja tulevina vuosina kuin muutamina menneinä vuosina.

Arvoisa puhemies! Maakunta- ja sote-uudistusta tehtäessä Uudellamaalla on kaksoishaaste. Uuttamaata pitää tarkastella kokonaisuutena niin, että alueen vahvat kaupungit, Helsinki, Espoo ja Vantaa, ovat Uudenmaan kokonaisuudessa mukana, mutta samalla meidän tulee kyetä turvaamaan alueellinen edustavuus ja koko Uudenmaan kehittyminen aina sen laitoja myöden tulevassa maakuntahallinnossa. Tässä meillä on erittäin suuri kaksoishaaste, mutta uskon, että tästäkin selvitään.

19.53 Toimi Kankaanniemi ps: Herra puhemies! Täällä kuntataloutta ja näitä tärkeitä asioita pohtimassa on kaksi opposition edustajaa, edustajat Myller ja Semi. Kiinnostaisi kovasti tietää, kun sosialidemokraatit ovat luvanneet repiä tämän maakuntauudistuksen palasiksi sen jälkeen, jos pääsevät valtaan vuonna 2019 tai jossakin vaiheessa, mikä on sosialidemokraattien maakuntauudistuksen tai sote-uudistuksen malli, jota te tarjoatte tilalle. Viime vaalikaudella kuntapohjaista mallia rakennettiin, ja se törmäsi perustuslakiin. Oletko nyt löytänyt sellaisen mallin, joka toteuttaa säästöt, toteuttaa hyvät palvelut, vahvistaa demokratiaa ja mahtuu perustuslain raameihin? Tämä on todella tärkeä asia.

Kun ministeri on täällä paikalla, niin kysyn vielä, miten hallitus aikoo tämän edustaja Töllinkin esille ottaman rahoitusuudistuksen eli kuntien rahoitus- ja valtionosuusuudistuksen käynnistää. Joko sitä on mietitty? Mielestäni olisi hyvin paikallaan, että pantaisiin jo tällä vaalikaudella ja oikeastaan heti käyntiin se uudistus, koska kunnissa sitä varmasti odotetaan ja tämä tilanne ja muutos on niin raju, mikä tulee. Tietysti myös maakuntien ra-

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

hoitusmalli on tärkeä, ja siinä toivoisin, että hallitus lähtisi maakuntaveroa jo suunnittelemaan, koska se vasta tuo tähän sen demokratian.

Toinen kysymys on tästä kilpailukyksopimuksen kunnittaisista vaikutuksista ja sen seurannasta. Tiedämme, että esimerkiksi joku Turun kaupunki menettää huomattavan paljon tämän kiky-sopimuksen takia. Miten siihen (Puhemies koputtaa) on hallitus varautumassa?

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Annetaan tässä vastauspuheenvuorot edustajille Myller ja Semi, sen jälkeen on sitten mahdollisesti edustaja Kankaanniemen vastauspuheenvuoro, sitten edustaja Mäkelän puheenvuoro ja sen jälkeen ministerin vastaus.

19.55 Riitta Myller sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En todellakaan ole millään lailla vakuuttunut, että tässä hallituksen mallissa saadaan aikaan minkäänlaisia säästöjä, joten ehkä niitä nyt ei kannata muiltakaan perätä.

Toisekseen, en myöskään millään tavalla ole vakuuttunut siitä, että itsehallinto tässä maakuntamallissa toteutuu. Toisekseen tiedän, että suurin osa siitä palautteesta, jonka hallitus on saanut, lähtee siitä, että ensin pitäisi toteuttaa sote ja sen jälkeen katsoa, mitä muuta tähän maakuntahallintoon sitten otetaan. Sosialidemokraattien mallissa nimenomaan nämä ovat periaatteita, joitten mukaan tätä omaa sote-malliamme rakennamme, niin että emme sokeudu hallintoon vaan menemme asia edellä.

19.56 Matti Semi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuosta kysymyksestä, mitenkä kehitetään maakuntia ja mitenkä mennään eteenpäin, edustaja Myllerin kanssa samalla tavalla ajattelen, että ensin olisi pitänyt tehdä sote ja ratkaista ne probleemati siellä, ja se on vasemmistoliiton linjakin sillä kannalla ollut.

Mutta sitten on henkilökohtainen näkemys maakuntauudistukseen — en ole saanut ihan kaikilta puoluetovereiltakaan kannatusta siihen — se, että minä näen pitkälti, että meidän pitäisi nähdä niin, että kun meillä on erilaisia hyviä, menestyviä kuntia, missä on työpaikkoja ja muita, niin niitten ympärille lähdetäisiin rakentamaan tällaisia laajempaa maakuntaa ja maakuntahallintoa. Ja maakuntien lukumääräkin pitäisi supistaa ihan maksimissaan kahdeksaan, voisi olla vähemmänkin, koska minun mielestäni silloin pystytään turvaamaan niitten alueitten asukkaille parempia mahdollisuuksia saada lähipalveluita ja muita tällaisia vastaavia ja myös turvaamaan tavallaan se ympäristön kehittäminen (Puhemies koputtaa) ja eteenpäinvieminen niillä alueilla.

19.57 Toimi Kankaanniemi ps (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edustaja Myllerin vastauksesta ei nyt kyllä tullut lainkaan selville, minkälainen sote-malli teillä on, jos te pelkän soten haluaisitte toteuttaa, miten se poikkeaa siitä mallista, joka viime vaalikauden lopulla törmäsi perustuslakiin. Jos se on kuntapohjainen eli kunnat ovat maksajina mutta alueet ovat isoja — edustaja Semi puhuu jo kahdeksasta alueesta — niin se väistämättä törmää siihen perustuslain ongelmaan, että kunnilla ei ole vaikutusvaltaa päätöksentekoon mutta on maksuvelvollisuus. Ja tähänhän viime kaudella törmättiin. Eli sosialidemokraattien malli pitäisi nyt saada kyllä keskusteluun aidosti ja täydellisesti niin, että se voitaisiin katsoa. (Riitta Myller: Eiköhän se tule sieltä!) Voi olla, että ministeri Vehviläinen tietää tämän asian, on tutustunut siihen ja saanut sen selville, ja toivon, että hän kommentoisi vä-

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

hän sitä, onko se toteuttamiskelpoinen malli, mistä sosialidemokraatit puhuvat mutta mitä eivät tuo oikein kunnolla esille.

19.58 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tähän keskusteluun tästä soten ja maakuntamallin eriyttämisestä tai yhdessä eteenpäinviemisestä sanon, että mielestäni se on hieman keinotekoisia, että niitä pitäisi jotenkin eriyttää. En näe sinänsä mitään ongelmaa niiden viemisessä eteenpäin yhtä aikaa, tietysti se on työlästä ja vaatii paljon valmistelutyötä, mutta ne asiat voivat hyvin edetä samaan aikaankin.

Tämä maakuntaverot, josta edustaja Kankaanniemi mainitsi, on varmaankin tulevaisuutta, ja siihen täytyy mennä jollain aikavälillä, mutta nyt siihen ei valitettavasti voida mennä. Mutta se maakuntarakenne sinällään voidaan rakentaa, ja näin hallitus toimii ja oikein siinä toimii.

Tähän loppuun täytyy vielä todeta siitä kuntopoliitikasta tulevalla syvällä rintaäänellä, että kuntapäätäjän osahan ei ole tulevaisuudessa mitenkään kovin helppo. Kuntataloudessa kautta maan, ehkä suurimpia kasvukeskuksia lukuun ottamatta, tilanne on sellainen, että pessimisti ei pety. Seuraavina vuosikymmeninä on nähtävissä vain heikkoa verotulojen kasvua, väestön ikääntymistä ja homekoulujen korjaamista ja niin sanottuja palveluverkoratkaisuja eli suomeksi sanottuna palvelujen karsimista. Tämä on se käytännön todellisuus, ja vaikkei näin synkkiä oltaisikaan, niin kyllä meidän tehtävämme täällä eduskunnassa on luoda kuntien toimintaan edellytyksiä, luoda mahdollisuuksia rajoitusten sijaan.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ministeri Vehviläinen. — Varmaan riittänee 2 minuuttia.

19.59 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tästä valtioneosuusuudistuksen valmistelusta. Minä olen samaa mieltä, että se pitää ehdottomasti laittaa liikkeelle tällä vaalikaudella ja tehdä sellainen siihen uuteen kuntaan sopiva valtioneosuusjärjestelmä ja siinä pitää mennä eteenpäin. Samalla tavalla ajattelen myös tästä maakuntien verotusoikeudesta, että silloin viime huhtikuussa 5.4. linjaukseen kuului myös se, että me teemme tällaisen laajan selvityksen siitä ja myös se laitetaan tällä vaalikaudella liikkeelle. Sitten sanon henkilökohtaisen mielipiteeni siitä, että sen selvityksen pitää olla aito, riittävän laaja ja mieluummin myös niin, että se menee myös sinne 2019:ään, kun silloin ne maakunnat ovat jo aloittaneet ja nähdään, miten ne toimivat. Vielä edelleen henkilökohtaista näkemystä: Pidän verojärjestelmän muutoksia niin laajakantoisina, että näkisin hyvänä, että siinä myös olisivat kaikki eduskuntapuolueet mukana esimerkiksi ohjausryhmän muodossa. Tämä on minusta tärkeää, että tähän työhön pääsisivät sitä kautta kaikki mukaan.

Sitten tähän kysymykseen tästä sosialidemokraattien mallista. Minä en suoraan sanoen sitä tunne oikein hyvin enkä ole oikein päässyt siitä kärryille — anteeksi, edustaja Myller mutta minusta se ei ole kovin selkeä, ettekä te ole sitä myöskään esitelleet täällä eduskunnan salissa (Riitta Myllerin välihuuto) eri keskusteluissa. Mutta sitten tähän, haluavatko sosialidemokraatit repiä rikki tämän koko sote- ja maakuntauudistuksen, jos tulevat valtaan vuoden 2019 jälkeen. Se on minusta huonoa puhetta. Minä muistelen, että mekin viime vaalikaudella oppositiossa ollessamme keskustelimme siitä, pitäisikö olla repimässä rikki, ja minä kyllä ajattelen niin, että jos on laaja uudistus tehty, niin sillä pitäisi mennä sitten eteenpäin.

Budjetin alikohta PTK 135/2016 vp

Soten osalta totean, että siinä lausuntopalautteessa, mitä tuli, on kriittisiä huomioita maakuntauudistuksenkin osalta mutta sitten siellä ei ollut kyllä paljoakaan sellaista näkemystä, että vain sote pitäisi tehdä ja maakuntien muut tehtävät jättää tekemättä, niin että se tehtäväala sai kyllä itse asiassa laajan tuen siellä.

Yleiskeskustelu päättyi ja pääluokan käsittely keskeytettiin.